

MADERSPACH VIKTOR

PÁRENG-
RETYEZÁT

Vadászataim a Déli-Kárpátokban

lazi
KÖNYVKIADÓ
Szeged

Előszó

A magyar vadászok és természetbarátok értékes karácsonyi ajánlékot kaptak: Maderspach Viktor *Páreng–Retyezát* című legújabb könyvét.

A szerző neve patinás hangzású; fénye a magyar nemzet legendás korából, a szabadságharcból ered. Eszembe jut egy történeti anekdota. Egy külföldi előkelőséget magyar vezetője elvisz egy jótékony nőegyleti ünnepélyre, árva leányok évváró vizsgájára, mikor is a megajándékozott leánykák egyenként járulnak egy karosszékben ülő jóságos arcú matrónához, a legnagyobb tisztelet és hála kifejezésével csókolják kezét, és ő mindegyiket szeretettel öleli magához. Az idegen kérdésére, hogy ki az az öreg hölgy, akire mindenki olyan hódoló tisztelettel tekint, vezetője azt válaszolja: akasztott ember özvegye (Damjanichné). Maderspach Viktor pedig *egy deresre húzott mártíraszony unokája*. Nem kell magyaráznom, hogy a nemzeti kegyelet ezeket a megszügyenítő kifejezéseket a hősiesség glóriájával ékesítette!

Maderspach Viktor tettekkkel igazolta, hogy csak sast nemzenek a sasok, ő méltó ivadéka dicsőséggel koszorúzott őseinek.

Indiai hadifogságom után itthon egyre gyakrabban hallottam emlegetni Maderspach nevét. Hallottam bravúros menekülését bérces szép hazájából, Erdélyből, mikor üldözői kezéből kiverekedte magát, és úttalan utakon – nyomában a bosszútól lihegő martalóchad – hagyta oda szülőföldjét, birtokát.

Elpusztíthatatlan életerejének új teret talál Nyugat-Magyarországon. Ő az egyik éltető lelke a *felkelő különítményeknek*.

Mikor a harcnak vége, feltűnik mint író. Csodálatos termékenységgel ontja eredetiségét jellemző írásait a napilapok hasábjain, melyeket nagy élvezettel és szeretettel fogad az olvasóközönség. Egymásután jelennek meg érdekfeszítő könyvei: *Menekülésem Erdélyből*, *Az oláhok*

vérynyomában, Levante, mely munkája a világot járó ember gazdag ismereteit csillogtatja.

Talán még érdekesebbek vadászati cikkei. Egészen más valamik, mint a „rendes” vadászleírások! Kitűnő megfigyelőtehetségről és rendkívüli, szinte csodával határos fizikai teljesítményekről számolnak be ezek. Ez utóbbira jellemző, amit 1926 elején Afrika szívében hallottam róla, mikor Horthy Jenővel a régiiek Mons Lunájának, a Ruvenzorinak egyik hágóján, úgy 3000 m magasban egy bambusz őserdőben ütöttük fel sátrainkat. Hidegtől dideregve a tábortűznél ültünk. A hideg és a vad hegyvidék hatása alatt Retyezátról beszélgetve Horthy Jenő elmondta, hogy egy alkalommal a Retyezáton a vadászkalibából hajnalban kilépvé valami behavazott tömegbe botlott, amely megmozdult. Maderspach volt, aki későn éjjel érkezett, és nem akarta alvó vadásztársait felébreszteni, inkább lefeküdt a kunyhó előtt. Most is, mint útépítő főmérnök, közel 6 X-szel a vállán, este Mátyásföldön kerékpárra ül (nem motorosra!), reggel Szegeden már munkába áll, este pedig hozzáfog az íráshoz...

Volt erdélyi vadászterületei Nagy-Magyarország, de talán egész Európa legpompásabb és legérdekesebb hegyvadonjai, a *Páreng és a Retyezát*, hol vadászterületeinek határát – nem egy alkalommal az országhatáron túlra is – „kedve szerint bővítette ki”. Az ő színes írásából fájdalmasan tűnik ki, hogy mit veszítettünk Erdéllyel!

Természetes, hogy ily értékes őserőt nekem, vadászlap szerkesztőjének, meg kellett szereznem. Ám nemcsak megbízható munkatársat, de főként hűséges jó barátot fedeztem fel benne, akinek most megjelenő, nagyon értékes eredetiségét úgy tartalomban, mint kifejezési formában híven visszatükröző érdekesítő munkáját szeretettel ajánlom magyar vadásztársaim és természetbarátaink figyelmébe.

Budapest, 1935. december

Kittenberger Kálmán

Bevezetés

Az Amerikai Egyesült Államok népe úgynevezett nemzeti parkokat létesített, hogy természeti kincseit az utókor részére megőrizze, és azon küzdőtér külső keretét fenntartsa, melyen a fehér honfoglalók hatalmuk és jólétük alapjait lefektették.

A késő utódok a Yellowstone Nemzeti Park és a Yosemite-völgy eredeti jellegének megőrzése által népük lovagkorának, és az ezen kort jellemző férfiideáloknak oly oltárait emelték, melyeken áldozva egy testet és lelket egyaránt megőrlő civilizáció taposómalmában dolgozó emberek egy nagyobb múlt emlékeit mindig újra felkelthetik, sőt azt részben át is élhetik.

Volt idő, midőn arról álmodtam, hogy a Retyezát hegységet a magyar nemzet egy ilyen parkjává téve, azt a természetimádás templomává lehetne felszentelni.

Ez az álom egyelőre szétfoslott.

De a gondolatot nem bírom teljesen elejteni. Az elvesztett édenkert képe állandóan odavetítődik emlékezetem mozivásznára. És miután leghőbb vágyam, hogy hasonló érzések és gondolatok minél több lélekben támadjanak, e szerény sorokkal igyekszem ezen képeket és benyomásokat mások lelki szemei előtt is felvonultatni.

Minden táj szembeszökő vonásait az abban élő állatok tükrözik vissza. A természet a mimikri törvénye által nemcsak környezetének színeibe öltöztette a faunáját, hanem azt más tekintetben is annak jellegével ruházta fel. A magas hegyek hómezőinek szomszédságában, a sötét fenyvesekben és gyalogfenyő-rengetegekben élő állatok más jellemző tulajdonságokkal bírnak, mint azok, melyek ugyanazon névvel megjelölve, az Alföld búzatábláit és a Tisza menti akácókat népesítik be. A zergével egyazon legelőn élő őz, a kőszáli sas elől egy szikla tövében menedéket kereső nyúl, a kétezer méter tenger feletti magasságban a

hóviharok fürgetegeivel dacoló fogoly szülőföldjük különleges jeleit éppúgy viselik magukon, mint a hegyi erdőknek és a sziklarengeteknek kizárólagos lakói.

Midőn egyes állatoknak főleg vadászat alatt megfigyelt életképeit a megfelelő keretek között igyekszem megrajzolni, azokon át a Déli-Kárpátok utolérhetetlen és egyedülálló szépségeit akarom bemutatni.

Zerge a hóban

Amikor a havastetőket fehérén csillogó hóköpeny borítja, a fekete bundát viselő zergét igen könnyen lehet meglátni. Amint már említettem, a hó mint a nyomozást elősegítő tényező csak a bozótzerge felkeresésénél szerepel vadásztechnikai szempontból mint döntő fontossággal bíró tényező. A Szurduk-szorosban akkor mentem zergére vadászni, ha friss havon lehetett nyomozni.

Az ottani talajviszonyok között ez egyike a legnehezebben megoldható vadászati feladatoknak.

Az ember a nyomot rendszeren a legsűrűbb bozótban találja meg. Míg a hó friss, puha és nem recseg, a zerge alig merészkedik ki a szálas-erdőbe, ahol azt követni lehetne. Ott forgolódik a szederindákkal átszótt galagonya- és csipkerózsabokrok közt, és a vadásznak legnagyobb bosszúsága abban áll, hogy a földön, ahol a nyomokat keresi, alig talál havat. A bokrok ágai között pedig azok a hatalmas hópamacsok függenek, melyek lerázódva az alig látható nyomokat eltakarják, az ember nyakába zúdulva ellenben az ing alá bújnak, és a test nagy részét egy hideg priznic-borogatással veszik körül.

Ha teljes szélcsend van, az ember könnyen segít magán. Körüljárja a bozótot, és igyekszik könnyen járható helyen a nyomra ráakadni.

Ha a nyom nem vezet ki a bozótból, akkor az ember legalább annyit ért el, hogy tudja, milyen körön belül kell a vadat keresnie. Az ember újra behatol a sűrűbe, és így lépésről lépésre, de néha hüvelykről hüvelykre haladva kúszik előre. Ily módon gyakran oly közelről jutottam lövéshez, hogy szinte nem volt kedvem az állatot mészáros módjára leteríteni. Mintha nyúl módjára vakon megbízna abban, hogy a sűrűben senki sem látja.

Verőfényes, szép időben, különösen délfelé a zerge nem tartózkodik a legsűrűbb bozótban. Ilyenkor valamely napsütötte sziklapárányon

szerez sütkérezni. Sziesztáját délelőtt kb. 11 órakor kezdi meg, és néha 3-ig mozdulatlanul fekszik. Gyakran úgy tudtam meglátni, hogy a túlsó hegyoldalról nézve messzelátóval követtem a nyomát mindaddig, míg annak végét meg nem találtam.

Az ilyen zergét szélcsendes időben, eltekintve azoktól a nehézségektől és veszélyektől, melyek a hóesés után a sziklás erdőben fokozott mértékben jelentkeznek, aránylag könnyen lehet megközelíteni. Ha az ember az első lövéssel elhibázza, úgy, amennyiben a nyomokat a cserkészet követelményeinek szem előtt tartásával kitartóan követi, rendszeren még egy második lövésre is nyílik alkalm.

Amennyire az én tapasztalataim terjednek, a zerge nem lát jól. Hangokkal és zajokkal szemben, melyek nem bírnak különleges emberi jelleggel, mint a beszéd, köhögés, tüsszentés, többé-kevésbé közömbösen viselkedik. Egy lövés alig nyugtalanítja. Guruló kövekre nemigen figyel. Csupán a szimatja éles. Azért a cserkészésnél mindig és minden körülmények között legfontosabb – a szélirány.

Egy szurduki erdei zergebakot egyszer az első lövéssel elhibáztam. A golyó épp a lapockák felett súrolta, és jókora szőrpamacsot tépett le onnét. Messziről a lövés helye úgy nézett ki, mintha a koromfekete bak hátán fehér folt lett volna.

A lövés után a hegyerinc éle mögött tűnt el.

A nyomot követtem.

Azon a napon még kétszer láttam, de nem tudtam annyira megközelíteni, hogy lövéshez jussak.

Esteledett.

Az üldözést abbahagytuk (egyik erdőörömmel voltam), és egy védett helyen, előreugró sziklafal alatt, éjjeli szállást kerestünk. Én a tüzet élesztgettem, míg Gheorghe fát hozott.

Mikor ránéztem, azt vettem észre, hogy a felettünk tornyosuló sziklafalat figyelni, azután pedig kezével magához int.

Fegyveremet magamhoz véve óvatosan odasompolyogtam. Gheorghe a zergebakomat nézte. Egy sziklafal keskeny peremén állott. Épp bal lapockáját mutatta. Fejét, illetve nyakát, a zergét annyira jellemző me-revséggel balra fordítva, nézett bennünket.

A hátán levő foltot egész tisztán láttam. Az általam megjelölt bak volt. A nyakkifordítást azonban gyorsan megunta. Negyed fordulattal balra kanyarodva, velem egyenesen szemközt állt.

Az előbb nagyobb céltáblát mutatott. Helyzetváltozása által a látható felület azonban annyira megkisebbedett, hogy majdnem úgy nézett ki, mintha lőtávolon kívül volna.

A világitás sem volt már a legjobb. Gheorghe a távcsövet kivette a kezemből, és azzal nézte a bakot, mely a magas sziklapárkányon állva teljesen biztonságban érezte magát.

Gheorghe biztatott, hogy löjék.

A puska csövét egy bükkfa ágára támasztva gusztáltam. A vad a célgömbhöz képest aránytalanul kicsinek látszott. Végre a zergét igen durva célgömbbel, mely valamivel az irányzék fölé emelkedett, a mellén látható fehér foltig eltakartam. A ravaszt elhúztam.

A zerge hosszú ugrásokkal, párkányról párkányra szökve elérte a gerinc tetejét, melynek éle mögött eltűnt.

„Elhibáztam.”

„Eltaláltad”, volt Gheorghe lakonikus válasza, ki az egész folyamatot a távcsövön keresztül sokkal jobban figyelhette meg, és azért a sebzett vad jelzését is észrevette.

A majdnem térdig érő, lisztszerű hóban megmásztuk a sziklafalat. Mire azt a helyet elértük, hol a menekülő zerge a gerincen áthaladt, már majdnem besötétedett.

Gheorghének igaza volt.

A szűztiszta fehér havon hatalmas vörös vérrózsák tarkállottak.

Legnagyobb meglepetésemre a bak azonban nem ereszkedett le a sziklagerinc túlsó oldalán, hanem jobbra kanyarodva egy ideig a hegyoldal mentén, kezdetben ugrásokkal, azután lépésben haladt előre. Azután megint felkapaszkodott az élre, és ott felfelé folytatta útját.

Ez az állat nem lehet súlyosan megsebesülve.

Pedig a habos vér tüdőlövésre engedett következtetni.

Sietve üldöztem, mert a besötétedéstől féltem.

Épp az utolsó pillanatban, amikor még annyira világos volt, hogy lőhettem, a bak tőlem 20 lépésre egy feldőlt fatörzs mögül felkelt, és hosszú ugrásokkal menekült.

Egy nyaklövessel leterítettem.

Oly szerencsés helyen esett el, hogy ugyanabba a völgybe gurult le, hol táborozási helyünk volt. Midőn kezünk ügyébe került, oly közel volt éjjeli szállásunkhoz, hogy oda zsákmányunkkal, melyet ketten egy rúdra fűzve vittünk, tíz perc alatt elértünk. Itt a lobogó tábori tűz fényénél zsigeltem ki a vadat, hogy az első lövés hatását megvizsgálhassam.

A lövedék a melle közepén, a fehér foltnál behatolva szétroncsolta a tüdőnek egy részét, nagy lyukat ütött a gyomrába, és végre az egyik hátsó combban, a hátgerinc közelében akadt meg, miután a beleknek nagy részét rettenetesen szétroncsolta.

Ezek után gyakran azon tanakodtam, miként kell a zergét tulajdonképpen meglőni, hogy tűzben maradjon.

Pedig nagy általánosságban nem állíthatom, hogy a zerge egy-egy jó lapockalövés után nem esett volna el. Különösen, ha a boldogult, felejthetetlen emlékű Forgách István gróf cordite-puskáját⁸ használtam. Olyankor a szegény állat úgy dőlt fel, mint a megfricskázott kártyaház.

8. Lőporos puska. (ang.)